

Značaj!

(Konec.)

„Beseda gine, a vzgled rine“. Tako je tudi pri vzgoji značaja. Prva vzgoja značaja se vrši v domači hiši; tam se začénja značaj razvijati, a kar se je tam začelo, naj šola nadaljuje, tam naj se otrok vadi in privadi značajnosti. Prva podloga kreposti so dobre navade; otrok se vsposobi po dobri privadi za krepostna dejanja, ki so pri odrasčenemu sad človeške razumnosti in svobode. Dobre navade so pa človeku naslomba, postanejo mu tako rekoč v drugo naravo; na nje se naslanja, kadar buči vihar življenja, kadar véje duh novotarij. Da iz otroka postane značaj, mora se privaditi rednosti in snagi, resničnosti in pravicoljubji. Na red in snago gleda šola uže prve dni svojega začetka. Redna in snažna naj bode obleka pri otrocih, vsa njih šolska oprava, redno naj zahajajo in vzhajajo iz šole. Vnanji red in snaga prenaša se na notranji čut pri otrocih in vnanje je slika notranjega redu in dušne snage; brez pravice in resničnosti pa pravega značaja ni, to oboje je podloga vsaki značajnosti. Otrok ljubi resnico, ako ni v zgodnji mladosti uže pokvarjen in ni domača hiša kal laži v nedolžno srce položila. Da se otrok privadi resnici in odkritosrčnosti, ni treba stroge resnobe, marveč ljubezni z resnobo, dobrega vzgleda in primerne nauka; sužinski strah rodi hinavce in svetohlince. Privaditi je pa tudi treba otroke, da se resnobno loté nauka, in ne nehajo prej, da stvar do dobrega razumo; površnost ne rodi krepkih značajev. V to pa je treba pridnosti in neutrujene prizadevnosti. V ta namen služijo pisne vaje, posebno pa vaje v spisji. Da učenec sestavek dovrši, treba, da je vztrajen in da se kaj prizadeva ter da ima stanovitno voljo. Ako je tudi izdelek pomanjkljiv, gre to višej ceniti, kakor kaj tacega, kar si je učenec izposodil ali po čem posnel. Prišli smo tako do dveh daljnih pripomočkov za vzobraženje značaja in energične volje. Prvo je samostalnost; človek naj se navadi, da bode povsod sam gledal, sam slišal, sam se prepričal, predno da o čem sodi, da ne bode ljudem podoben, ki hvalijo, kar vidijo druge hvaliti, in grajajo to, kar slišijo da drugi grajajo; prost ljud ima prav krepak izraz za tako ravnanje, ko pravi: „Pes po slišanju laja“. — Ako se človek navadi misliti in sam hoteti, ne bode potem podoben trstu, ki ga veter ljudskega mnenja sim in tje goni. Šola pa mora gledati na to, da se učenec resno loti in vztraja. In tako pridemo do drugega pripomočka do vztrajnosti, do stanovitnosti, česar ljudem navadno primanjkuje. Nekateri ljudje se lahko vnamajo za vzore, delajo trdne sklepe in naprejšvetja, kako bodo to ali uno stvar podpirali, ako se prikažejo ovire; ko pride nasprotje, takrat se umaknejo, in nočejo vedeti ničesa o tem, kar so poprej močno poudarjali, njih navdušenost je podobna slamnatemu ognju, ki se hitro razpali, ali žerjavice in gorkote ne daje. Učitelju pa v šoli pripada nalog, da otroke vnema in spodbuja za učenje, ko bi imeli naveličati se, nagovarja k vztrajnosti, zato pa je treba podpirati omahljivo voljo; v ta namen so pa koristna darila, in tudi primerne kazni o pravem času ne škodujejo. Nestanovitno in omahljivo voljo je treba podpirati; kar je otrok s kraja delal le tako rekoč staršem in učiteljem na ljubo, dela potem z zavednostjo in s svobodno voljo.

Da ima učenec stanovitno voljo, pripomore veljava učiteljeva, in pokorščina, katero skazuje svojim prednikom, staršem in učiteljem. Otrok, ki ni bil vaju, upogniti svoje volje pod postavo, ne bode nikdar prida. Lahko da bode energičen ali gorje njemu, gorje ljudem, ki bodo imeli opraviti z njim, energična volja ga pripelje k svojejglavnosti, samopašnosti in razbrzdanosti. Ni zastoj izrek modrega: „Začetek modrosti je strah božji“. Pokorščina je tedaj prvo, kar se ima tirjati od učencev v šoli; ako te ni, slabo

je za učitelja in učence. Tù pa nastane vprašanje: kako pa si pridobiva učitelj pokorščino? Ako hočemo odgovoriti na to vprašanje, pridemo pa dalje, kakor smo hoteli priti pri tej razpravi. Opomnimo samo to, da so vse govorice o humanizmu, o človekoljubji pri vzgoji le lepe govorice, samo jedro brez lupine, lepa beseda; lepo ravnanje pomaga le pri dobrih, nepokvarjenih otrocih; sicer se pa mora otrok bati učitelja, potem ga bode tudi spoštoval in vbogal; učitelja in učenca mora pa tukaj voditi pred vsem krščanska nprav, kar zdajni vek le rad prezira.

Da se pa značaj vzgoji, treba mu je vzora; le značaj more vzgojiti značaj. Največi možjé so imeli vzor, po katerem so hrepeneli. Aleksander Veliki je zmirom pri sebi nosil Homera, ki je opeval grške junake pred Trojo, in Pir je hotel postati ravno tako slaven na zahodu, kakor je bil Aleksander na vzhodu. S kakoršnimi ljudmi človek občuje, tak pa postane sčasoma sam, ter se navzame njih duha. Značajni bodo postali otroci v šoli, ako je učitelj resničen in pravicoljuben v šoli do učencev in staršev; živ vzgled je bolji, kakor mrtva črka, in to kar otroci z očmi vidijo, je bolji kakor to, kar z ušesi slišijo. Učitelj ne zahtevaj od učencev tega, česar jim ti nisi v vzgled! Okoli značajnega učitelja se bodo zbirali učenci in se ga držali, kakor se vzprijema šibka rastlina ob močnejšo.

Ako pa domača hiša ne vzreja značajev, je zaman ves trud učiteljev; ako jeden podira, kar drug stavi, ne gre stvar naprej. — Dasiravno pa je važna in mnogo vplivna šolska vzgoja, pa vender še le življenje dovrši, kar je ljudska šola začela staviti, potem še le, ko človek stopi v javno življenje, katero nad njim lika in lika; pokaže se, je li človek značajan ali brezznačajan, kreposten, ali hudoben, in potem dozori, kar se je v mladosti sejalo. Ako pa je učitelj z besedo in z vzgledom, s privado in v dejanji skrbel za vzgojo značaja, lahko reče: Storil sem, kar je bilo v moji moči; okoliščin v življenji ne morem premeniti; človek ima svobodno voljo; gorjé in blagor je pred njim, in kakor si postelje, tako bode ležal.

Názorni nauk v ljudskei šoli.

(Piše **Ivan Tomšić.**)

(Dalje.)

1. Človeško telo po vnanjej podobi.

Oči — kakšne so in čemu so?

Ti, Stanko, ti me lahko vidiš, a ne samo mene, tudi svoje součence lahko vidiš. Kaj praviš, s čim gledamo ali vidimo? Gledamo z očmi. Ti imaš dve oči; vsi zdravi ljudje imajo po dve oči.

Telesa so, kakor smo uže poprej govorili, ali okrogla ali pa oglata; oči štejemo k okroglim telesom. Jabolko je tudi okroglo. Zatorej govorimo tudi od jábolčica (Augapfel), katero leži v očnici ali očišči (Augenhöhle). Rekli bomo: 1) Jábolčice je okroglo.

Ker je okó jako vredljivo, zato ima v očnici mehko ležišče, ki je podstavljeno z mehkim salom. To salo se izgublja, kadar je človek bolán, in okó se vdira; to je zatorej vzrok, da imajo bolniki vdrté oči. Očesno jábolčice je od zunaj pokrito s trdo, úsnijato, žilovo in neprozorno kožico, ki se beločnica imenuje. V beločnico je spredaj vdelana rožena, prozorna koža, ki se roženica (Hornhaut) imenuje. Kadar je okó odprto, vidi se vsa roženica in tudi nekoliko beločnice, tako zvano „belo“. — Ravno v sredi očesa je neka črna pika, ki se zeníca (punčica, Augensterne) imenuje. Rekli bomo: 2) V jábolčici je zeníca. (Otroci ponové 1 in 2.)